

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

“Комунікації в освітній діяльності”

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни підготовки докторів філософії
зі спеціальностей 011 Науки про освіту**

(шифр і назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
кафедра іноземних мов та перекладу

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д.пед.н., проф. Колбіна Т.В.
викл. Ципіна Д.С.

Обговорено та рекомендовано до затвердження
Вченою радою ХНЕУ ім. С. Кузнеця
25 квітня 2016 року, протокол № 9

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Комунікації в освітній діяльності» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 011 «Науки про освіту».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні аспекти педагогічного спілкування та педагогічної риторики.

Міждисциплінарні зв'язки: «Філософія науки», «Методологія та організація наукових досліджень», «Дизайн та проектування освітньої діяльності», «Педагогічний дизайн», «Системний підхід в управлінні освітою».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Комунікації в професійній діяльності педагога
2. Ораторська майстерність педагога
3. Монологічне мовлення в освітній діяльності
4. Діалогічне мовлення в освітній діяльності

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни “Комунікації в освітній діяльності” є формування системи теоретичних знань і використання закономірностей та інструментарію педагогічного спілкування та педагогічної риторики для забезпечення ефективної комунікативної взаємодії в професійній діяльності педагога.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Комунікації в освітній діяльності” є

- засвоєння знань про закономірності та засоби організації педагогічного спілкування;
- удосконалення техніки та культури мовлення у єдності елементів, засвоєння мовленнєвого етикету педагога;
- формування вмінь професійно використовувати мовлення (монологічне, діалогічне, полілогічне) в різноманітних ситуаціях педагогічного спілкування;
- формування досвіду міжособистісної комунікативної взаємодії в процесі педагогічного спілкування.

1.3. Згідно з вимогами освітньо- наукової програми здобувачі освітньо-наукового ступеня "доктор філософії" набувають таких компетентностей:

комунікативної – знання специфіки педагогічного спілкування, володіння навичками організації та реалізації прозаїчного усного мовлення з метою ефективного викладу навчального та наукового матеріалу, навичками професійного спілкування в педагогічному колективі на діалогічних засадах, уміннями аргументовано й толерантно вести наукову дискусію;

прагматичної – уміння користуватися мовою для досягнення певних функціональних цілей в залежності від особливостей професійної взаємодії: від ситуації, статусу співрозмовників й адресата мови й інших факторів, що стосуються прагматики спілкування;

соціолінгвістичної – вміння обирати мовні форми, використовувати й перетворювати їх відповідно до низки екстралінгвістичних факторів (конкретних індивідів, які застосовують певні мовні одиниці у професійній сфері);

професійної – здатність ставити й вирішувати прикладні завдання в залежності від комунікативної ситуації педагогічного спілкування у відповідності із сучасними професійними вимогами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Комунікації в професійній діяльності педагога

Тема 1. Загальна характеристика спілкування

Види комунікацій в освітній діяльності. Поняття про педагогічне спілкування. Предмет, об'єкт педагогічного спілкування. Принципи, функції, етапи та рівні педагогічного спілкування. Мета і завдання педагогічного спілкування.

Тема 2. Педагогічна риторика

Становлення педагогічної риторики. Риторичний канон у мовленнєвій діяльності педагога.

Змістовий модуль 2. Ораторська майстерність педагога

Тема 1. Педагогічне красномовство.

Особливості публічного мовлення педагога, його функції та цілі. Інформаційне, переконуюче, спонукальне, агітаційне, протокольне-етикетне мовлення у діяльності педагога. Побудова публічних виступів педагога. Жанри мовлення, тексти навчально-наукового стилю в мовленні педагога.

Тема 2. Техніка та культура мовлення педагога

Мовленнєвий апарат. Дихання та його тренування. Голос і процес його виховання. Дикція. Інтонація. Паузація. Критерії культури мовлення (правильність, комунікативна доцільність, точність висловлення, логічність, ясність та доступність викладу, виразність, естетичність, доречність). Мовленнєвий етикет педагога, етноетикет.

Змістовий модуль 3. Монологічне мовлення в освітній діяльності

Тема 1. Пояснювальний монолог в професійному мовленні педагога

Побудова композиції промови. Підготовка до публічних виступів.

Тема 2. Взаємодія педагога та аудиторії

Врахування особливостей аудиторії. Портрет слухацької аудиторії. Форми подання інформаційного матеріалу навчального та наукового характеру. Засоби

аргументації.

Змістовий модуль 4. Діалогічне мовлення в освітній діяльності

Тема 1. Основи полемічної майстерності педагога

Спор, дискусія, полеміка. Культура спору. Засоби переконання опонента. Полемічні прийоми. Евристичні методи генерування нових ідей: мозкова атака, метод евристичних питань, метод багатомірних матриць, метод інверсії, метод емпатії, метод синектики. Мистецтво відповідати на питання, робити репліки та зауваження.

Тема 2. Невербальні засоби комунікації

3. Рекомендована література

Основна

1. Апресян Г.З. Ораторское искусство. М., Изд.-во Моск. ун-та, 1978. – 280 с.
2. Безменова Н.А. Очерки по теории и истории риторики. М., Наука, 1991. – 215 с.
3. Вандишев В.М. Риторика: экскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кон-дор, 2003. – 264 с.
4. Введенская Л. А. Культура и искусство речи. Современная риторика: для высш. и сред. учеб. заведений / Л.А.Введенская, Л.Г.Павлова. – Ростов н/Д : Феникс, 1995. – 576 с.
5. Волков А.А. Основы риторики: Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проспект, 2003. – 304 с.
6. Гойхман О.Я. Основы речевой коммуникации: Учебник для вузов / О.Я.Гойхман, Т.М.Надеина / Под ред. проф. О.Я. Гойхмана. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 272 с.
7. Гурвич С.С. и др. Основы риторики: – К., Выща школа, 1988. – 248 с.
8. Єлісовенко Ю. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: [навч. посібник] / Юрій Єлісовенко. – [за ред. В.В. Різуна]. – К.: Атіка, 2008. – 204 с.
9. Зарецкая Е.Н. Риторика: теория и практика речевой коммуникации. 2–е изд. / Е.Н.Зарецкая. – М.: Дело, 1999. – 480 с.
10. Кропивко І.В. Риторика. Навч. Посібник. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – 67 с.
11. Львов М.Р. Основы теории речи. – М.: Издательский центр „Академия”, 2000. – 248 с.
12. Львов М.Р. Риторика. – М.: Издательский центр „Академия”, 1995. – 256с.
13. Михальская А.К. Педагогическая риторика: история и теория. Учеб. пособие для студентов пед. университетов и институтов / А.К.Михальская. – М.: Издательский центр «Academia», 1998. – 432 с.
14. Михальская А.К. Русский Сократ: Лекции по сравнительно-исторической

риторике: учеб. пособие для студентов гуманитарных факультетов / А.К.Михальская. – М.: Издательский центр «Academia», 1996. – 192 с.

15. Мурашов А.А. Речевое мастерство учителя (педагогическая риторика) / А.А.Мурашов. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 393 с.

16. Пасинок В.Г. Основы культуры мовлення: навч. посіб / В.Г.Пасинок. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. – 228 с.

17. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г.Почепцов. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер. – 2001. – 656 с.

18. Сагач Г.М. Риторика: Навч. посібник для студентів серед. і вищ. навч. закладів / Г.М.Сагач. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре», 2000. – 568 с.

Допоміжна

19. Клюев Е. В. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция). — М.: ПРИОР, 1999. — 272 с.

20. Корнилова Е. Н. Риторика — искусство убеждать. Своеобразие публицистики античной эпохи. — М.: УРАО, 1998. — 208 с.

21. Кузнецов И. Н. Практикум по риторике: Учеб.-справоч. пособие. — Минск: Совр. слово, 2004. — 352 с.

22. Педагогическая риторика: Практикум / Под общ. ред. Н.А. Ипполитовой. М., 2003.

23. Рождественский Ю.В. Принципы современной риторики – М.: Флинта; М.: Наука, 2003. – 176 с.

24. Сагач Г.М. Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації: навч. посіб. / Г.М.Сагач. – К.: Вид-во «Зоря», 2003. – 255 с.

25. Сагач Г.М. Золотослів / Г.М.Сагач. – К.: Райдуга, 1993. – 366 с.

26. Ципіна Д.С. Тренінги з формування риторичної компетентності / Д.С.Ципіна. – Х. : ТОВ «Щедра садиба плюс», 2015. – 68 с.

27. Яшенкова О.В. Основы теории мовної комунікації : навч. посіб. для самостійної роботи студента / О.В.Яшенкова. – К.: ВЦ «Академія», 2011. – 304 с.

Інформаційні ресурси

28. Волков А.А. Курс русской риторики. <http://www.klikovo.ru/db/sect/51>

29. Вопросы теории и практики обучения профессиональной речи в современных публикациях и исследованиях <http://www.seun.ru/books/Books/KafFiP/Metod/orlov02/1.2.htm>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:
диференційований залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

експрес-контроль, завдання для самостійної роботи, усне опитування (індивідуальне, фронтальне), письмові контрольні роботи, тести.